

Zapiski

Pismo iz Gorice.

(Knjižne izdaje primorskih Slovencev.)

H koncu letošnjega leta so vse štiri knjižne založbe (Mohorjeva, Luč, Sigma in Gor. Matica) izdale čedne zbirke knjig. Teh knjižnih darov smo še posebej veseli, ker pomenjajo lep prinos primorskih Slovencev k naši skupni kulturi. Mirno se lahko merijo z izdanji v večjih slovenskih kulturnih žariščih, če ne toliko po zunanji opremi — kar je večkrat le merilo blagostanja — po vsebini pa le.

Te knjižne zbirke pa tudi dokazujejo pravilno razumevanje italijanskih oblasti za kulturne potrebe slovenskih državljanov in pa, da odgovorne osebe ne smatrajo slovenske tiskane besede za politično nevarne, kakor so morda nekateri prenapeteži menili in — hoteli dokazovati.

Danes leži na mizi zbirka »Goriške Matice«. Tudi za leto 1939. je izdala poleg običajnega Koledarja še štiri knjige in dvoje za doplačilo.

Koledar (str. 88, 4^a) s Srebrničevim motivom iz narodnega okrasja na platnicah je dokaj pisan. Za koledarskimi podatki sledi uvodna Legenda o bogatem mlinarju, ki kot ena izmed lepih Bevkovih legend, daje vrednost koledarju. Kot pesniki se oglašajo Žgur, Dren in kmečki fant Sinkovec; slednji je še naj-

boljši. Ostali spisi so prevodi Pirandella, Corre, tehnične, pravne in zdravstvene vsebine.

Prav s srčnim veseljem pa sežeš po Ribičičevi knjižici Mihec in Jakec (str. 44, v. 8^a). Opremljena je z Gasparijevimi risbami. Predstavlja izredno dobro posrečeno izvirno slikanico za mladež; namesto besed so vstavljene sličice, ki naj jih deca pri branju nadomesti z besedo. Pristrčno pisani sestavki in njih vzgojni način bo knjižico mladim srcem prikupil.

Prav primerna je tudi Jermolova »Lepo vedenje« (str. 96, v. 8^a), ki je posneta večinoma po Urbanusu. Kazalo bi pa prirediti podobno knjigo, kjer bi bilo več takih odstavkov kot je tu »Važni dogodki v družini«, kar ni važno le za meščanski stan, marveč tudi za naše kmečke hiše.

Koširjeva »Poljedelska kemija« (str. 96, v. 8^a) se mi zdi za naše ljudi na deželi malce previsoko pisana, kar pa ne zmanjšuje njene vsebinske vrednosti. Vsekakor pa mora biti pri poljudno-znanstveni knjigi poudarek bolj na poljudnosti.

Izvirno povest je letos napisal, poleg Bevka najbolj zvesti Matični pisatelj, Andrej Budal. »Na konju« (str. 126, v. 8^a) je dobra, ljudska povest o lepi in bridki ljubezni Zore in Jožeta, ki si gradita dom v Šandrežu ob Soči preko prve ljubezni in trde tašče, mimo vojne in

barak, dokler nista zopet »na kobju«. Zemlja v kotu med Sočo »močno« in Vipavo ter ljudje na njej so prav živo risani — saj so dom in bratje pisatelja samega. Budal je iz tega okolja napisal že par povesti — tudi s podobno vsebino —, ta je najbolj dozorela.

Dodatna knjiga so Bevkove pravljice »Čarovnica Čirimbara« (str. 124, v. 8^a). Knjigo je lepo ilustriral Josip Pukl, tudi sicer je ta po opremi najlepša vse zbirke. V osmih pravljicah (dve tretjini knjige zavzema naslovna), naslonjenih deloma na narodne, je pisatelj razbohotil svojo domišljijo. Bevk postaja v legendah in pravljicah vedno plodovitejši.

Naslednja dodatna knjiga Bevkovi »Stražni ognji«, popravljen ponatis iz Mohorjevih »Večernic« (zv. 84.), še ni izšla.

Tudi Goriška Mohorjeva družba je letos že petnajstič poslala v svet svoj dobrodošli kulturni pozdrav.

Ker v Gorici še sedaj ne deluje zaprta Katoliška tiskarna, se mora Mohorjeva zatekati za tisk v Trst, kar je zamudno in tudi na izdajo vpliva. Vendar je Mohorjeva v vseh razmerah obdržala svoj sloves, dati kmečkemu ljudstvu dobro in pošteno branje v roke.

Letos je poleg Koledarja izdala še štiri knjige: Pavline Pajkove »Doro« (str. 90 + II, m. 8^a), Staničeve »Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine« (str. 103, m. 8^a), Kazaka »Zdravnikove spomine« (str. 118, m. 8^a) in prevod Rotmana »Bratec in sestra« (str. 100, 16^a). Kot dodatna knjiga je vezani molitvenik »Molimo«.

Koledar (str. 96), ki sta ga okrasila Mara Kraljeva in France Gorše, je že star znanec. Uvodna povest »Kovačev Jakob«, ki jo je spisal Višnjeviški (psevdonim pokojnega V. Beleta) je zgrajena v ljudskem slogu koledarskih povesti. Všečno je naslikano domače ozadje: Sveta gora in dobri pater Kvirin. Mično je pisana »Lučka«, izvirna je še črtica »Uresničeno pričakovanje«.

Oglašja se tudi z globokočutenimi verzi Ljubka Š. in Lado P. Nekaj strani je posvečenih odličnim kulturnim delavcem Ličanu, Arku in Abramcu; temu svojemu prijatelju je nekaj toplih stavkov napisal v spomin tudi sloviti dr. Kugy. V to vrsto spisov sodi tudi dober Staničev sestavek o Janezu Svetokrižkem in o pridigarju Kofolu. Ostale strani obsegajo poleg drobiža Bednařikov zgodovinski člančič, potem o industriji v Julijski Krajini in dvoje Tulovih spisov o žaveljskih ostrigarjih in brežanskih kruharicah. Takim opisom iz »nepoznane« domačije naj se raje umakne kako drugo koledarsko »mašilo«!

Pavline Pajkove »Dobro« bo starejši rod rad sprejemal, mladina pa se je že odmaknila taki romantiki. Prav pa je, da skuša družba tu pa tam podajati tudi starejše domače pripovednike: z njo zajame najširše plasti, dasi bi bilo umetnostno tako dejanje za jugoslovanske razmere reakcionaren čin.

Staničeve »Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine« so primerne, škoda da ni podob. Pisatelj je imel pretesen prostor (102 strani), da bi, čeprav v silnih obrisih, zajel zgodovino katoliške Cerkve. Pisatelj, ki privlačno piše, bi se dosti lažje razmahnil, če bi si tvarino omejil. Marsikje pa se zdi, da je moral prilagoditi pisanje gotovim — razmeram.

V šestnajstih izklesanih črticah popisuje znani zdravnik Bogdan Kazak (dr. Breclj) svoje spomine, ko je še zdravil in delal na Goriškem. Spomini, nekateri že objavljeni v »Mladiki«, so pisani s toplo ljubeznijo do domačih krajev; v njih so često trpki, a resni moralni opomini rojakom v zdravje — telesno in dušno. Knjiga je za Slovence svojevrstnost in vsega priporočila vredna. Izpričuje jo markantna osebnost in pisateljska nazornost, klenost osebnosti pisatelja, pa tudi zdravje duše. S to knjigo bodo Mohorjani prav zadovoljni.

Za njih otroke pa je družba dala pravo Miklavževo pisanico, prevod Rotmanove pravljice »Bratec in sestra« na sto straneh s sto

slikami. Še stari jo bodo z veseljem prebrali. Takega čtiva manjka in le še prihodnjič naprej!

Knjižna družina »Luč« je v preteklem letu izdala Miška Kranjca »Južne vetrove« (str. 129, v. 8^a) in Bevkov potopis »10 dni v Bolgariji« (str. 97, v. 8^a). Pripravljen je bil tudi vsakoletni poljudno-znanstveni »Zbornik«, a ga nismo prejeli, ker ni izšel. O prvi knjigi, ki obsega dvoje novel, je sodba, da pisatelj le preveč poudarja gonsko plat svojih rojakov; saj menda se ne neha in prične vse prekmursko življenje pri tem mejniku? Slog je pa dober in res pokrije neko plehkoto v vsebini. Bevkov potopis osvetljuje ljudi in dušo bolgarske zemlje. Zato je zanimiva primerjava s potopisom zemljepisca Kranjca v »Mladiki«, ki nepristransko opiše prirodo in nje bogastvo. Še boljša bi knjiga postala, če bi Bevk orisal kulturno rast bratov Bolgarov v književnosti in umetnosti.

»Sigma« je najmlajša založba, ustanovljena leta 1930. V letošnjem letu so bravci prejeli »Črno orhidejo«, prevedel iz angleščine R. Bednařik, 8^a, str. 160. Naslednja knjiga je bila »V službi Najsvetejše« (8^a, str. 197.) Knjiga je samostojen odlomek o obleganju Čenstohove iz slovitega Sienkiewiczzevega romana »Potop«. Ob koncu leta je Sigma poslala v svet zgodovinski roman iz francoske revolucije »Na morišče«. (8^a, str. 186, s slikami). Roman z daljšim uvodom o nastanku in vzrokih francoske revolucije, je priredil po Spillmannu R. Bednařik. Knjiga je nadaljevanje »Junaštva in zvestobe«, ki jo je ljudstvo pred vojno tako z užitkom prebiral. Naslovno risbo je naslikal Domen. Kot četrta knjiga je pa izšla priljubljena »Pratika« za leto 1939, praktično-uporaben priročnik. Ima živahno vsebino in predstavlja z izvirnimi pesmicami in sestavki o primorski zemlji ter priznanih pesnikih majhen, a živ kulturni prinos njej.

Da bo slika književnih izdanj na Primorskem popolna, moramo ome-

niti še dvoje knjig nabožne vsebine. Prva je »Nebo in zemlja« (8^a, str. 176) s podnaslovom Nedeljske pridige, ki naznačuje vsebino. Spisal jo je v krepkem slogu znani nabožni pisatelj Srečko Gregorec. — Druga pa je že deveti snopič »Seljavca« (8^a, str. 271) s podnaslovom »Nedeljsko branje, pouk, zgodovina, legende«. Pisatelj je dr. Egidij, založnik dr. Pavlica, upok. semeniški profesor v Gorici.

Vse zbirke morajo prav razveseliti vsakogar, ki mu je mar naša beseda in knjiga. Bog daj, da bi primorski Slovenci pridno segali po njih letos in tudi — v bodoče.

R. Bednařik.

Zagreško pismo.

(Dnevi hrvatske knjige.)

Slovence bo zanimalo, da je v času, ko ste v Ljubljani odprli razstavo slovenske povojne knjige, Matica Hrvatska v Zagrebu in v drugih večjih mestih Hrvatske pripravila tako imenovane »dneve hrvatske knjige«. Pred tremi leti je Matica Hrvatska napravila prvi poskus, da po zgledu drugih narodov v posebnih stojnicah razstavi svoje knjige in jih ponudi občinstvu, ki samo ne najde poti v njeno upravo, da bi tam naročilo lepo knjigo. In ker se je ta način propagande za lepo knjigo izkazal prav uspešen, so letos razširili to propagando že kar na 24 večjih mest po vsej hrvatski zemlji. Uspehi so bili povsod zelo zadovoljivi in mnogo večji kot prejšnja leta. Posebno so se ljudje zanimali za dela Budaka, Kolarja in Nametka (leposlovje) ter za knjige Lukasa, Kriškovića in Riegerja (eseji), torej za dela, v katerih se obravnavajo pereča sodobna vprašanja.

Ob tej priliki je tudi zagreški radio pripravil tri aktualna predavanja. Prvo, kjer je bil govor o propagandi knjige na Hrvatskem in v inozemstvu, je bilo bolj informativnega značaja in ga lahko mirno pustimo ob strani. Mnogo pomembnejše je bilo predavanje